

Nr 8.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 mars 1910 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 24 i förordningen om landsting.

Närvarande: herrar Staaff, Nyström, Östberg, Fahlbeck, Behm, Säve, Uppström, Sjöholm, Berger, Clason, Bellinder, Jansson, af Callerholm, Almqvist, Beckman, Ericsson, von Schéele, Berg, H. S. Hallin och Larsson. (Herrar Östberg, Fahlbeck, Säve och Jansson hafva icke närvarit vid utlåtandets justering.)

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 133, har herr *Wallin* med instämmande af sex kammarledamöter, hemställt, att § 24 i kungl. förordningen om landsting måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Landstingsman eller suppleant äger i godtgörelse för inställelse vid landstingets möte åtnjuta dagtraktamente med 8 kronor om dagen för den tid, som mötet varar och som oundgängligen åtgår till resan fram och åter, samt ersättning för själfva resekostnaden, beräknad efter skjutslega för två hästar, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i första klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, där resan såmedelst sker.

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört följande:

»År 1910 träda för första gången de nya bestämmelserna om kommunal rösträtt i kraft. På grund af det vid de nya rösträttsbestämmelserna fogade proportionella valsystemet gifves en — om ock liten — möjlighet för det hittills orepresenterade småfolket att i landstingen

invälja män, som representera dess åsikter och uppfattning om hvad som är för länet nyttigt och gagnande. Denna möjlighet blir dock endast formell, beroende därpå att 1907 års riksdag icke tog konsekvensen af den sålunda utvidgade rösträtten och tillerkände landstingsmännen dagtraktamente. Att frånvaron af arfvode för dessa hittills ej känts så betungande, förklaras lätt därmed, att den mindre bemedlade klassen genom den gamla kommunala röstskalan helt och hållet saknat inflytande på valen, hvarför landstingsmannaskapet i realiteten varit ett de förmögnas privilegium. Men naturligtvis har man icke afsett att åt dessa bibehålla detta privilegium, ty då skulle ju syftet med rösträttsutvidgningen vara förfeladt.

För att så grundligt som möjligt kunna sätta sig in uti de ärenden landstingen har att behandla erfordras helt naturligt en del studier af dithörande ämnen, som äfven äro förenade med, åtminstone för en arbetare, rätt afsevärda kostnader. Att arbetarne i stor utsträckning ikläda sig sådana kostnader, beror till stor del därpå, att det varit dem möjligt använda sin fritid därtill, men att fordra, att de dessutom skola afstå från sin ringa lön för att utan ersättning utföra en för det allmänna gagnande verksamhet, kan ej vara samhället värdigt.

Den nu påpekade bristen i den nya författningen påpekades också vid 1907 års riksdag i tvenne motioner i Andra kammaren, dels af hrr Lindhagen m. fl., som föreslogo 6 kr. pr dag, samt dels af hrr Branting m. fl., som föreslogo 10 kr. pr dag i dagtraktamente för landstingsmän. Riksdagen afslog dock i enlighet med särskilda utskottets afstyrkande båda dessa motioner.

De skäl, utskottet anförde för sitt afstyrkande, synas mig icke tillräckligt vägande för att man skall låta denna fråga förfalla. Utskottets yttrande i denna punkt lyder:

'Att som hrr Lindhagen och Branting m. fl. föreslagit landstingsman skulle erhålla, förutom reseersättning, jämväl dagtraktamente kan utskottet icke tillstyrka.

Ett stadgande härom skulle enligt utskottets förmenande innebära en betänklig afvikelse från den hittills hos oss gällande regeln, att kommunala förtroendeuppdrag böra vara oaflönade.

Landstingsmannaskapet har alltjämt betraktats som en hederspost, hvilken gärna mottages. Att omläggningen af landstingsmannavalen skulle medföra någon förändring härutinnan, lär icke vara antagligt.'

Den afvikelse från hittills gällande praxis, som utskottet ansåg ett bifall till ifrågavarande motioner innebära, synes mig redan vara vidtagen i och med införande af arfvode åt Första kammarens leda-

möter, emedan Första kammaren, på grund af sättet för dess sammansättning, i viss mån kan betraktas som ett slags kommunal representation.

Med sänkningen af valbarhetscensus samt införande af arfvode jämväl till Första kammarens ledamöter afsågs tydligen att bereda större möjlighet åt de bredare lagren att låta sig representeras af de män de helst önskade och som de anse bäst lämpade att företräda dess åsikter.

I samma mån som det bereddtes den mindre bemedlade klassen ökad möjlighet till inflytande på landstingsmannavalen, borde det äfven beredts dem en liknande möjlighet att, utan att hänsyn till förmögenhetsförhållande måtte inverka, i landstingen insätta de män de helst önska.»

Frågan om införande af arfvode åt landstingsmän har flere gånger varit föremål för Riksdagens pröfning.

*Utskottets
yttrande.*

Vid 1880 års riksdag föreslog herr Olof Larsson i en inom Andra kammaren väckt motion sådan ändring af landstingsförordningens ifrågavarande § 24 — hvilken paragraf genom kungörelse af den 14 maj 1869 erhöll sin nuvarande lydelse —, att ett dagtraktamente af fem kronor för hvarje dag, landstingsman vore närvarande vid landstinget, skulle honom tillerkännas. I samband härmed yrkade motionären, att resekostnadsersättningen skulle så tillvida nedsättas, att skjutslega skulle beräknas icke efter två hästar utan endast efter en. Enligt motionärens mening skulle det af honom framställda förslaget i det hela icke föranleda ökad kostnad, men väl leda till ersättningens jämnare och rättvisare fördelning landstingsmännen emellan.

I sitt med anledning af denna motion afgifna utlåtande anförde lagutskottet, att om än medgifvas måste, att den till landstingsmännen utgående reseersättningen understundom utfölle ojämnt i förhållande till den verkliga kostnaden för inställelsen till landstingets möten, så syntes dock denna ojämnhet, som i viss mån hade sin grund i själva förhållandenas natur, icke blifva i synnerlig grad förekommen genom motionärens förslag. Den behållning, som på dåvarande reseersättning någon gång kunde för den aflägsset boende uppstå, svarade sannolikt i många fall icke mot den större uppoffring i tid och olägenhet genom längre frånvaro från hem och egna angelägenheters vård, som drabbade honom i vidsträcktare mån än den nära boende. Enligt utskottets tanke borde för öfrigt dagtraktamente lika litet framdeles som hittills tillerkännas landstingsmännen. Utskottet fann nämligen en viktig garanti för landstingsmannaupdragets riktiga utförande just ligga uti det allmänna intresse, som borde kunna förutsättas hos dem, som erhöle dylika förtroendeuppdrag, och med hvilket man för deras fullgörande

icke undandroge sig att vidkännas äfven någon obetydligare ekonomisk uppoffring. På dessa grunder afstyrkte utskottet bifall till motionen.

Utskottets afstyrkande hemställan bifölls i bägge kamrarna utan votering.

Frågan upptogs vidare vid 1898 års riksdag i en inom Andra kammaren af herr S. Nordström m. fl. väckt motion, däri föreslogs, bland annat, att landstingsman eller suppleant skulle åtnjuta, utom resekostnadsersättning enligt gällande grunder, dagtraktamente med sex kronor för hvarje dag, som han vid landstinget tjänstgjorde.

Detta förslag afstyrktes af lagutskottet, som därom yttrade, att detsamma stode i strid med den allmänna grundsatsen i fråga om kommunala förtroendeuppdrag, att nämligen desamma borde fullgöras utan särskild ersättning; hvartill komme, att, såvidt utskottet kunnat erfaras, dittills ej yppats den ringaste svårighet att finna lämpliga personer, villiga att utan ersättning för vistelsen vid landstinget åtaga sig ifrågavarande uppdrag.

Bägge kamrarna biföllo utan votering utskottets afstyrkande hemställan.

Senast har frågan om dagtraktamente åt landstingsmän förekommit vid 1907 års riksdag, då, i samband med den till Riksdagens pröfning föreliggande frågan om omläggning af valen till landstingen, förslag om arfvode af berörda slag framställdes i två särskilda inom Andra kammaren väckta motioner.

I den ena hemställde herr Branting m. fl., att landstingsman eller suppleant skulle af statsmedel åtnjuta, utom ersättning för resekostnad enligt gällande grunder, i dagtraktamente tio kronor för hvar dag landstinget vore samladt, äfvensom för resedagar till och från landsting.

I den andra föreslog herr Lindhagen m. fl., att landstingsman skulle äga i godtgörelse för inställelse vid landstingets möte åtnjuta dagtraktamente med sex kronor om dagen för den tid, som mötet varade och som oundgängligen åtginge till resan fram och åter. Därjämte hemställdes i sistnämnda motion om sådan ändring i fråga om resekostnadsersättningen, att denna skulle beräknas efter skjutslega för en häst samt efter andra klassens vagn på järnväg.

Hvad det särskilda utskott, som erhöll berörda motioner till sig hänvisade, i afgifvet utlåtande i anledning af dem anfört, därom har motionären i sin ofvan intagna motivering erinrat.

Utskottets afstyrkande hemställan bifölls af bägge kamrarna.

Såsom förestående historiska redogörelse visar, hafva de utskott, hvilka vid skilda tillfällen haft att yttra sig i fråga om införande af arfvode åt landstingsmän, afstyrkt bifall till härom framställda förslag under erinran, bland annat, att desamma stode i strid med den för vår kommunala själfstyrelse utmärkande grundsatsen, att de kommunala uppdragen såsom förtroendesysslor böra fullgöras utan ersättning för därmed förenadt arbete. Riksdagen har också såsom af samma redogörelse framgår vid samtliga tillfällen biträdt utskottens hemställan.

I förut afgifvet utlåtande (nr 7), i anledning af en vid innevarande riksdag af herr Berggren väckt motion angående rätt för ordförande i kommunalnämnd att uppbära godtgörelse för sitt arbete, har konstitutionsutskottet redan anslutit sig till samma uppfattning. Ej heller med hänsyn till nu föreliggande förslag finner utskottet hvad motionären i sin framställning anført gifva anledning att frångå en sålunda vid olika tillfällen inom Riskdagen häfdad grundsats, och hemställer alltså,

att förevarande motion icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 mars 1910.

På utskottets vägnar:

KARL STAAFF.

Reservationer:

af herrar *Staaß*, af *Callerholm*, *Beckman*, *Ericsson*, *Berg* och *Larsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter vederbörlig utredning måtte för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af § 24 i förordningen om landsting, att skäligt dagtraktamente måtte för deltagande i landstings sammanträden tillerkännas landstingsmän och deras suppleanter;

af herrar *Nyström*, *Uppström* och *Berger*, mot viss del af motivationen.
